

Olympiáda ľudských práv

XVIII. ročník, školský rok 2015/2016

Krajské kolo

Kategória: Stredné školy

Tézy pre ústnu časť súťaže

1. Teroristi v Paríži zaútočili na bezbranných, nič netušiacich ľudí v reštauráciách, v divadle a na uliciach. Zahynulo 130 osôb. Niektorí z útočníkov sa pravdepodobne dostali do Európy v rámci veľkej utečeneckej vlny v lete a na jeseň minulého roku.

Aká by bola Vaša reakcia z pozície štátnych orgánov, keby ste mali rovnovážne zabezpečiť právo na život a bezpečnosť občanov, právo na azyl vyplývajúce z Dohovoru o právnom postavení utečencov ako aj ostatné základné práva, napríklad právo na súkromie. Snažte sa vystihnúť čo najviac stránok možného riešenia.

2. Nobelovu cenu za literatúru za rok 2015 získala bieloruská autorka Svetlana Alexijevič za svoje celoživotné dielo. Jedna z jej kníh preložených aj do slovenského jazyka sa nazýva *Vojna nemá ženskú tvár*.

Opíšte postavenie žien počas 2. svetovej vojny a bezprostredne po nej, najmä v tých krajinách, kde sa dlhodobo bojovalo a v oblastiach, cez ktoré prechádzal front. S akými problémami, ťažkosťami tieto ženy zápasili, aká bola ich situácia z ľudskoprávneho hľadiska?

3. Všeobecná deklarácia ľudských práv bola Organizáciou Spojených národov prijatá v roku 1948. *Vysvetlite politický a historický kontext prijatia tohto dokumentu. V čom priniesol nový pohľad na chápanie ľudských práv? V čom vidíte jeho hlavný prínos?*

4. Určite poznáte vo svojom blízkom alebo širšom okolí osobu so zdravotným postihnutím. Výkon niektorých ľudských práv v prípade osôb so zdravotným postihnutím alebo so zdravotným problémom môže byť sťažený.

Uvedte, aké opatrenia zo strany štátu či prevádzkovateľov verejných zariadení a inštitúcií sú potrebné, aby osoby so zdravotným postihnutím mohli vo svojom živote rovnocenne realizovať svoje ľudské práva, konkrétne v oblasti prístupnosti prostredia, dopravy, informácií, služieb a tovarov.

5. V novembri 1989 sa začal vo vtedajšej Československej socialistickej republike proces zásadných politických a spoločenských zmien, nazývaný aj ako „nežná revolúcia“. Mnoho študentov a študentiek sa do nej aktívne zapojilo. Dvoma kľúčovými požiadavkami Verejnosti proti násiliu, politického hnutia stojaceho na čele spoločenských zmien, bolo zrušenie vedúcej úlohy komunistickej strany v spoločnosti a vypísanie slobodných volieb.

Vysvetlite na základe preštudovanej literatúry alebo na základe rozprávania svojich rodičov či príbuzných, prečo považovali revolucionári v roku 1989 práve tieto dva ciele za kľúčové z pohľadu budovania demokratickej spoločnosti?

6. V politickom a spoločenskom diskurze, aj v médiách sa môžete často stretnúť s výrazmi *integrácia* (napr. integrácia cudzincov, či školská integrácia osôb so zdravotným postihnutím), *inklúzia* (napr. inklúzia Rómov a Rómok), *asimilácia* (napr. prirodzená vs. násilná asimilácia príslušníkov a príslušníčok národnostných menšín).

Vysvetlite, aký je rozdiel medzi pojmami asimilácia, integrácia a inklúzia, aký model začleňovania príslušníčok a príslušníčok menšinových skupín do spoločnosti by ste uprednostnili Vy a prečo?

7. V škole i na pracovisku vašich rodičov môže dochádzať k rôznym prejavom priamej a nepriamej diskriminácie, čiže nerovného zaobchádzania. Diskriminácia môže byť nerovné zaobchádzanie štátu s občanmi a občiankami, nerovné zaobchádzanie nadriadených s podriadenými, ale môže k nemu dochádzať aj vo vzťahu dvoch alebo viacerých fyzických osôb (žiakov a žiačok či zamestnancov a zamestnankýň) vzájomne.

Zamyslite sa nad tým, k akým rôznym formám a prejavom diskriminácie dochádza vo vzťahu občan/občianka a štát, v škole alebo na pracovisku a popíšte ich s využitím všetkých svojich poznatkov a skúseností .

8. V ostatnom čase sa opäť na verejnosti a v médiách často hovorí o odluke cirkvi od štátu.

Vysvetlite, čo by tento akt rs. proces mal/mohol znamenať. Aký by bol podľa Vás jeho dopad – pozitívny alebo negatívny – na slobodu svedomia, viery a vyznania?

9. Pred vyše 70 rokmi sa skončila 2. svetová vojna, najväčšia tragédia v dejinách ľudstva. Najhroznejšou udalosťou späťou s vojnou bol holokaust.

Uvedte, aké základné ľudské práva boli od nástupu nacistov k moci postupne osobám židovského pôvodu odopierané, popíšte v základných bodoch ich situáciu pred deportáciami a ich polozenie v koncentračných a vyhladzovacích táboroch.

10. Nobelova cena za mier za rok 2014 bola udelená aj pakistanskej školáčke Malále Júsfzaj za presadzovanie práva na vzdelanie pre všetky deti.

Vysvetlite, prečo je právo na vzdelanie takým dôležitým ľudským právom? Stručne vyložte, čo viete o uplatňovaní tohto práva v tej časti sveta, odkiaľ pochádza Malála a porovnajte to s uplatňovaním práva na vzdelanie v našej krajine.

11. Ústava SR zakotvuje petičné právo ako jedno z občianskych a politických práv. Petíciou môžu ľudia iniciovať aj referendum. Predmetom petície a referenda však nemôžu byť ľudské práva.

Vysvetlite, prečo ľudské práva nemôžu byť predmetom petície a referenda? Čo v praxi znamená tento zákaz a ako sa uplatňuje? Uvedte konkrétne príklady.

12. V našej ústave, v článku 12 sa nachádza ustanovenie o tom, že „základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.“

Vysvetlite vlastnými slovami, čo uvedené pojmy znamenajú z hľadiska ľudskoprávnej administratívnej a súdnej praxe.

13. Od roku 1991 platí na Slovensku zákaz trestu smrti. Od roku 2003 je tento zákaz absolútny, vzťahuje sa aj na činy spáchané v čase vojny alebo v čase bezprostrednej hrozby vojny.

Uvedte ľudskoprávne dôvody zrušenia trestu smrti, prípadne vysvetlite svoje stanovisko v otázke trestu smrti v širších súvislostiach.

14. V roku 2012 Krajský súd v Prešove rozhodol, že na jednej zo škôl v kraji dochádza k segregácii rómskych detí a zaviazal školu k náprave daného stavu.

Vysvetlite, čo chápete pod pojmom segregácia v škole a skúste načrtnúť, v čom vidíte najväčšie problémy vzdelávania detí z rómskych osád. Ako by ste Vy riešili ich situáciu? Snažte sa používať ľudskoprávne argumenty.

15. Dohovor Rady Európy o predchádzaní násilí na ženách a domácejmu násilíu (tzv. Istanbulský dohovor) uvádza medzi iným: »Zmluvné strany prijímú potrebné legislatívne a iné opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa v trestnom konaní začatom po spáchaní akýchkoľvek násilných činov v rozsahu pôsobnosti tohto dohovoru, *kultúra, zvyk, náboženstvo, tradícia alebo takzvaná „česť“ nepovažovali za ospravedlnenie takýchto činov.*«

Uvedte, v čom vidíte význam Istanbulského dohovoru v súvislosti s integráciou osôb neeurópskeho pôvodu do spoločností európskych krajín? Aké podmienky by ste z pozície štátu stanovili pre úspešnú integráciu ľudí na úteku či migrantov a migrantiek? Aké argumenty by ste mohli uviesť v prospech ratifikácie Istanbulského dohovoru, v záujme ktorej nedávno prebiehala aj veľká občianska kampaň?

Autor: PhDr. Kálmán Petőcz

Recenzentka: PhDr. Dagmar Horná, PhD

Redakčná úprava: PhDr. Dagmar Horná, PhD

Celoštátna komisia Olympiády ľudských práv

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, 2016